

a nagy varázsló évszázada

THIMÁR ATTILA

A nagy varázsló évszázada

THIMÁR ATTILA (1969) Budapest

Mennyi boldogságot adott nekünk Mészöly Miklós? Ez nem szakmai téma a százéves évfordulón, de hiteles kérdésfelvetés. A boldogság nem a megelégedés lankás megnyugvása, és nem is önfeledt felhőmintázatú ábránd, hanem ezeknél finomabb, porhanyósabb, mégis állandóbb érzés. Egy másik világban létezés, az elvarázsoltság állapota, amikor mindent máshogy érzékelünk, látunk, hallunk, mint egyébként.

Mennyit adott ebből nekünk Mészöly? Mennyire engedte, hogy műveibe merülve boldogok legyünk? Ha ezen a kérdésen indulunk el, akkor felmerül több másik is, de előrevehetjük azt, hogy mennyire engedte meg, hogy fontos szereplőivel azonosuljunk. Mennyire tudunk mi Saulus, Őze Bálint vagy Lilik, persze egy másik oldalról Benája, Hildi, Mariann vagy Anita lenni. Vajon olyan szereplők-e ők, akikkel szívesen azonosulunk, vagy olyanok, akiket inkább távolról és pontos szemmértékkel figyelünk, de nem szívesen bújunk Saulus sarujába vagy Atya vadászcsizmájába.

S ha már a szereplők felé kanyarodtunk el, rögtön érdemes figyelni arra, hogy minden fontos férfi mellett ott áll egy vagy akár több női szereplő is, a férfi-minőség sosincs egyedül, mint ahogy a másik oldalról a női sem képzelhető el önmagában. Már a legelső művektől kezdve kiegészítik egymást, mint jin és jang. Mintha a keleti hatás már a legkorábbi évektől ott lett volna Mészölyben, vagy pontosabban és igazabban, mintha már a legelső pillanattól kezdve érzékeny lett volna a fizikailag vagy érzékletileg nem tapasztalható minőségek meglátására, írásbeli ábrázolására.

Az ő zsenialitása, különlegessége éppen abban állt, hogy belátta, a többféle világtapasztalás, a különböző belső minőségek, ösztönök, érzések és az emberek közötti viszonyok kegyetlen világa ezer és ezer szállal szövődik egymásba, de mi nem változathatjuk tapasztalásunkat önszántunkból az egyik vagy másik között. Az érzelmi titkos elköteleződést, amivel Hédi nyomoz inkább Őze Bálintért, mint Őze Bálint után, nem lehet átkapcsolni, transzformálni egy szociálisan meghatározható, logikus, tiszta tapasztalati világ feltérképezhetőségére. Mint ahogy az Öregember vagy az Öregaszony története sem fejthető meg pusztán az okozati tényfeltárási intellektus segítségével, csak azazal a bizonytalan ráismerő beleérzéssel, ahogy a világ nem tudható, de ismerős eseményeit átéljük.

Mészöly elvarázsolja nekünk a világot. Nem azért, hogy elkápráztasson, hogy kincset adjon, vagy megváltoztassa éltünket. És mi sem változtatjuk meg sem a damaszkuszi úton, sem a Vlegyasza völgyében járva – de látjuk, vagy inkább érezzük, hogy amikor változik valami, akkor milyen minőségek változnak. Belül vagy magasan, a testnél mindenképpen könnyebb anyagi mivoltokban.

Mennyi boldogságot ad nekünk Mészöly Miklós? Mindenkinek annyit, mint amennyire való képesség már eleve ott lakik benne. Pluszban nem ad. De megadja azt az élményt, hogy meglássuk: ami bennünk rejtőzik, azt milyen sokféleképpen tudjuk felfedezni, megélni apró vagy nagyobb varázslások által.

Most százéves ez a tudat, amely képes volt a maga összetettségében látni világunkat, viszonyainkat, nyelvünket. Elsősorban nem emlékezni szeretnénk rá, hanem újragondolni megfigyeléseit, mondatait, bekezdéseit. Elemzéseket, tanulmányokat fogunk közölni több számon keresztül – szépirodalmi hatásának napjainkban aktuális lenyomatait. Mészölyből fakadó boldogságunk örök érvényű.